

جلوه‌های مهر و محبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در اندیشه قرآنی امام

خامنه‌ای

ندا زهرا رضوی^۱، طاهره ماهرزاده^۲

چکیده

یکی از زوایای ناشناخته امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مهر و محبت ایشان به مردم به‌ویژه شیعیان است. متأسفانه از گذشته دور چنین بوده است که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را تنها با شمشیر و خون‌ریزی و قهر و انتقام بیشتر معرفی کرده و چهره‌ای خشن از آن حضرت نشان داده‌اند. یکی از ریشه‌های این مشکل روایاتی است که به‌ظاهر درباره اجرای قوانین خدا و فرهنگ عدالت بر قهر و خشن و سخت‌گیری آن حضرت دلالت می‌کنند. درمقابل این روایات، مفهوم آیات صریح قرآن و بسیاری از روایات بر مظهر و تجلی رحمت خدا بودن امام دلالت دارد. نوشتار حاضر به‌روش توصیفی-تحلیلی با تأکید بر اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای علیه السلام جلوه رحمت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بررسی می‌شود. نتایج نشان می‌دهد روایاتی که دلالت بر قهر حضرت و جدال دارد از نظر سندی و محتوایی خدشه‌دار است. قهر حضرت فقط برای کافران و ظالمان است و برای شیعیان خود مهربان‌تر از پدر هستند.

واژگان کلیدی: نهضت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، جلوه مهر در قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، اندیشه قرآنی امام خامنه‌ای، قهر و جدال.

۱. دانش‌پژوه کارشناسی ارشد، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه‌المصطفی، قم، ایران.

Email: NIdazahra406@gmail.com

ORCID ID: 0009000897597734

۲. استادیار گروه علوم قرآن و حدیث، مجتمع آموزش عالی بنت‌الهدی، جامعه‌المصطفی، قم، ایران.

EMAIL: Mahrozadeh@miu.ac.ir

۱. مقدمه

اَئِمَّةُ عَلَیْهِمُ السَّلَامُ تجلی نور خداوند بوده و در همه صفاتش مظهر او هستند. یکی از بارزترین صفت الهی، رحمانیت و مهر و محبت اوست که در بسیاری از آیات قرآن به این صفت اشاره شده است از جمله آیه: «قُلْ لِّمَنْ مَّا فِی السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ قُلْ لِلَّهِ کَتَبَ عَلَی نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ؛ بگو مالکیت و فرمانروایی آنچه در آسمان‌ها و زمین است در سیطره کیست. بگو: در سیطره خداست که رحمت را بر خود لازم و مقرر کرده» (انعام: ۱۲). ائمه عَلَیْهِمُ السَّلَامُ هم در طول خدا مثل او صفت رحمانیت دارند و همیشه دنبال منفعت و هدایت و سعادت بندگان هستند. امام مهدی عَلَيْهِ السَّلَامُ وَوَجْهٌ اشْرَفُ آخرین حجت الهی و وسیله فیض خدا برای همه مردم و به‌ویژه برای شیعیان، پدری مهربان است. یکی از زوایای ناشناخته امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ وَوَجْهٌ اشْرَفُ مهر و محبت آن بزرگوار به مردم به‌ویژه شیعیان است. حضرت حجت فرمود: «أَنَّ رَحْمَةً رَبِّكُمْ وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ وَأَنَا تِلْكَ الرَّحْمَةُ؛ همانا رحمت پروردگارتان همه چیز را فراگرفته و من آن رحمت بیکران الهی هستم» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۱۱/۵۳). ایشان در جای دیگر فرمود: «أَنَا غَيْرُ مُهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِينَ لِذِكْرِكُمْ؛ من شما را رها نکردم و فراموشتان هم نکردم» (طبرسی، ۱۴۰۳، ۴۹۷/۲). یکی از جفاها و ظلم‌ها به امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ وَوَجْهٌ اشْرَفُ این است که امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ وَوَجْهٌ اشْرَفُ چهره‌ای خشن که به کسی رحم نمی‌کند و با شمشیرش از کشته پشته می‌سازد و جوی خون راه می‌اندازد و سخت‌گیر است معرفی شده است.

این تبلیغ منفی، میل به آمدن و ظهور حضرت را در برخی از بین برده است. می‌گویند اگر حضرت بیاید با گنه‌کار و آلوده سخت برخورد می‌کند، پس چرا باید برای ظهورش دعا کرد. یا می‌گویند: «ما گنه‌کار و آلوده هستیم، نمی‌توانیم جزو یارانش باشیم، پس در حکومت و دولت حضرت جایگاه و ارزشی نخواهیم داشت. بنابراین، آمدنش برای امثال ما حسنی نخواهد داشت تا برای ظهورش دعا کنیم». بدین ترتیب انگیزه برای تعجیل و زمینه‌سازی ظهور کم‌رنگ شد و بسیاری از مردم از امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ وَوَجْهٌ اشْرَفُ دور هستند و آن علاقه و محبت واقعی که باید یک ملت به امام زمان خود داشته باشد را ندارند. حتی آن محبت و الفت که با ائمه دیگر مانند امیرالمؤمنین عَلَيْهِ السَّلَامُ، سید الشهدا عَلَيْهِ السَّلَامُ، امام رضا عَلَيْهِ السَّلَامُ و با دیگر ائمه دارند با امام زمان عَلَيْهِ السَّلَامُ وَوَجْهٌ اشْرَفُ ندارند.

اینها افکار اشتباه و خلاف واقعی است. اگر کسی قدری معرفت نسبت به چهره مهربان و قلب رئوف امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف داشته باشد، می‌فهمد در حق ایشان چقدر جفا و ظلم شده و این گمان‌ها در حق آن حضرت به دور از واقعیت است. در روایات آمده است: «وَيُؤَمِّنُهُ زُرْقُ الْوَرَى وَ بُوْجُودِهِ ثَبَّتَ الْأَرْضَ وَالسَّمَاءَ وَ بِهِ يَمْلَأُ اللَّهُ الْأَرْضَ؛ و به یمن و برکتش به خلق روزی می‌رسد و به خاطر وجودش زمین و آسمان برقرار است» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۴۰۶/۱۶). این موضوع به دلیل زمینه‌سازی ظهور حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف یکی از مهمترین موارد است. درباره قیام و نهضت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مطالب زیادی بیان شده است از جمله:

- هدایت‌گری در قیام عاشورا و امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از فاطمه حسینی رحمت‌آبادی (۱۳۶۴)؛
- مقاله ویژگی‌های حکومت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف قیام با شمشیر از علی اکبر حسینی (۱۳۶۵)؛
- کتاب ظهور و قیام امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و زمینه‌سازان آن از سید مهدی مفیدی‌راد (۱۳۸۷) که در آن، روایات ظهور و قیام امام آمده است؛
- مقاله روایات قیام به شمشیر امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در کشاکش خوانش حقیقی بودن یا تأویلی بودن از عبدالله میراحمدی و فاطمه میرابوطالبی (۱۳۹۸).
- در مورد مهر و محبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نیز کتاب‌ها و مقالات علمی زیادی نوشته شده است:
- کتاب میر مهر (جلوه‌های محبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف) از مسعود پورسیدآقایی (۱۳۸۲). در این کتاب نمونه و واقعات مهر و محبت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف آمده است، اما تحلیل و بررسی و جنبه خشن قیام ذکر نشده است؛

- شمیم رحمت در نقد و بررسی روایات خشونت و کشتاری امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف از سید صادق شیرازی (۱۳۸۳). در این اثر فقط روایات این باب نقد و بررسی شده و بعد آمده است که سیره امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف همان سیره پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله است، اما جلوه خوش‌رو و مهرآمیز امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف تبیین نشده است؛

- تجلی محبت به امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف در اطاعت از ولی فقیه از مسعود پورسیدآقایی (۱۳۸۸) که با رویکرد ولی فقیه نوشته شده است. این مقاله براساس اندیشه قرآنی امام خاتمه‌ای علیه السلام بررسی

می‌شود و نشان می‌دهد که روش نهضت امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف مبنی بر جنبه مهر و محبت و عطوفت است یا جنبه قهر و کشت و کشتار دارد.

۲. مفهوم‌شناسی

۲-۱. جلوه

جلوه در لغت یعنی، آشکار کردن و نمایان کردن. جلوه: ج ل و. رونق و ضیاء و تابش، خود را نشان دادن، تابش انوار الهی بر قلب عارف. (دهخدا، ۱۳۷۷)

۲-۲. محبت

محبت در لغت به معنی دوست داشتن، دوستی و دوستداری است. (معین، ۱۳۸۲، ص ۲۹۸) در اصطلاح اخلاق، ابتهاج و شادمانی نفس به ادراک ملایم و رسیدن به آن را محبت می‌گویند (نراقی، ۱۳۸۵، ۴۲۸)

۲-۳. مهر

مهر در لغت به معنای عاطفه، لطف، دوستی و محبت است. (دهخدا، ۱۳۷۷، ص ۶۹)

۲-۴. اندیشه

اندیشه در لغت به معنای تفکر، تأمل، بیم و اضطراب است. (معین، ۱۳۶۴، ۱/۳۷۷) در برخی منابع به معنای فکر و گمان آمده است (ابن منظور، ۱۴۰۸، ۱۰/۳۷).

۲-۵. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف نام دیگر آخرین حجت خدا مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف و دوازدهمین امام شیعیان است.

۲-۶. رهبری

رهبر کنونی انقلاب اسلامی، سید علی خامنه‌ای مد ظله العالی، صاحب اندیشه‌های ناب در مسائل روز اسلام در عرصه‌های مختلف است.

۳. رحمت بیکران و محبت الهی

رحمت و مهر و محبت خدا به بندگان، صفتی است که بر تمام صفات او مسلط و از تمام صفات وسیع‌تر است. در قرآن آمده است: «وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ؛ ورحمتم همه چیز را فراگرفته است» (اعراف: ۱۵۶). امام سجاد علیه السلام در صحیفه سجاده‌ایه فرمود: «أنت الذي تسعى رحمة امام غضبه؛ تویی که مهتر پیشاپیش غضبت در حرکت است» (صحیفه سجاده‌ایه، ۱۳۷۶). آیه شریفه: «بسم الله الرحمن الرحيم» صدوچهارده بار در قرآن تکرار شده است. آیا یکی از اهداف این تکرار درس دادن به انسان نیست که بر او لازم و واجب است وجودش را افق طلوع و مهر و مهربانی و عشق و محبت ورزی قرار دهد. کلمه رحمان، صیغه مبالغه و کلمه رحیم، صفت مشبیه است. براین اساس رحمان به معنای دارنده رحمت فراگیر و رحیم به معنای دارنده مهر و محبت همیشگی و ابدی است. خداوند در حدیث قدسی می‌فرماید: «لَوْ يَعْلَمُ الْمُدْبِرُونَ عَنِّي كَيْفَ انْتِظَارِي لَهُمْ وَرَفَقِي بِهِمْ وَشَوْقِي إِلَى تَرْكِ مَعَاصِيهِمْ لَمَاتُوا شَوْقًا إِلَيَّ وَتَقَطَّعَتْ أَوْصَالُهُمْ مِنْ مَحَبَّتِي؛ اگر کسانی که از من روی برمی‌گردانند، بدانند چه قدر به آنها علاقه دارم هرآینه از شوق جان می‌سپردند (ری شهری، ۱۳۸۶، ۲۷۹۷/۴). این حدیث به خوبی نشان می‌دهد که خدا چه قدر نسبت به بندگان حتی به گناهکار رؤف است و به آنها علاقه دارد. مقام معظم رهبری هم درباره مهر و محبت الهی به بندگان فرمود: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مَوْجِبَاتِ رَحْمَتِكَ؛ اینها همه در اطراف ما موجبات رحمت الهی است» (عباس قمی، ۱۳۷۹). «اینها همان چیزهای است که باران فیض الهی را بر سر ما می‌بارند، البته ما اشتباه می‌کنیم، گاهی نمی‌فهمیم این تفضل الهی را، نمی‌بینیم دست عطوفت الهی را در قضایای مختلف که بر سر ما گذاشته می‌شود» (بیانات در دیدار اعضای مجلس خبرگان؛ Khamenei.ir ۱۳۹۰/۰۶/۱۷) امام خمینی رحمه الله درباره زمینه‌های رحمت خدا فرمود: «رحمت خدا بر آن انسانی که کمک کردن به پدرش برای نیکویی کردن آن پدر به او باشد. کاری نکند که پدر نتواند به او نیکویی کند» (زمینه‌های رحمت خدا، ۱۳۹۶/۴/۱۹).

۳-۱. ائمه علیهم السلام مظهر رحمت الهی

معصومین علیهم السلام مظهر و تجلی خداوند در زمین هستند؛ زیرا آنها انسان کامل و رهبران جامعه هستند و مهمترین رمز موفقیت رهبران دینی مهر و محبت آنها برای مردم است. در زیارت رجبیه آمده است: «لَا فَرْقَ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا (بینهم) إِلَّا أَنَّهُمْ عِبَادُكَ وَخَلْقُكَ؛ فرقی بین تو و آنها نیست جز اینکه آنها بنده و مخلوق تو هستند» (طوسی، ۱۴۱۱، ۸۰۳/۲). خداوند در معراج، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را با کنیه ابوالقاسم خطاب کرد و وقتی جبرئیل سر این کنیه را از پیامبر صلی الله علیه و آله عرض کرد و پیامبر گفت: «نپرسیدم از خدا». ندا آمد: «لأنك تقسم الرحمة مني بين عبادي يوم القيامة؛ چون تو در روز قیامت رحمت را از سوی من بین بندگانم تقسیم می کنی» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۳۱۵/۱۸). قیامت ظهور همین دنیاست و این در همین دنیا اتفاق می افتد، پس همه فیض ها از محل اهل بیت علیهم السلام است. امام سجاد علیه السلام فرمود: «بِنَا يُنْزِلُ الْغَيْثَ وَتُنْشِرُ الرَّحْمَةَ وَتُخْرِجُ بَرَكَاتِ الْأَرْضِ؛ به حرمت ما باران فرومی بارد و رحمت خدا منتشر می شود و زمین برکات خود را بیرون می آورد» (ابن شهر آشوب، ۱۳۷۹، ۱۶۸/۴). یکی از ویژگی خاص امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشريف جلوه رحمت واسعه و گسترده الهی است. در زیارت آل یاسین هم به این ویژگی اشاره شده است: «السَّلَامُ عَلَيْكَ أَيُّهَا الْعَلَمُ الْمَنْصُوبُ وَالْعِلْمُ الْمَضْبُوبُ وَالْغَوْثُ وَالرَّحْمَةُ الْوَاسِعَةُ وَعَدَاً غَيْرَ مَكْدُوبٍ؛ سلام ما بر تو ای پرچم افراشته عدل خدا و علم و حکمت موهوب حق و پناه خلق و رحمت واسعه الهی بر تمام عالمیان که ابدًا خلاف نخواهد گشت». رهبر معظم در سخنرانی های مختلف به این مطلب اشاره کرده است: «امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف وعده الهی و مصداق لطف خدا بر انسانیت و بشریت و نمایشگر مبلغ فضل الهی بر بنی آدم هستند» (دیدار عمومی با افشار مختلف مردم در روز نیمه شعبان، ۱۳۶۹/۲/۱۱).

۴. جلوه رحمت الهی در نهضت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشريف

حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشريف بیشتر از یازده سال در غیبت است. قیام بقیه الله الاعظم تکمیل آرمان همه انبیا و ائمه است؛ زیرا وقتی امام قیام می کند حکومت جهانی الهی مبنی حق و حقانیت تشکیل می دهد. انبیای الهی وارثان برحق خدا بر روی زمین ظهور کردند تا انسان را به سرمنزل

مقصود راهنمایی کنند، اما مقاومت و مخالفت ناهلان به آنها مجال وصول به کمال موفقیت نداد. استمرار اهداف انبیا فقط توسط مصلحان و انسان‌های کاملی امکان‌پذیر است که بر حقایق عالم در ظاهر و باطن، آگاه و مظهر کامل اسما و صفات حق تعالی در عالم ممکن هستند. به همین دلیل در مکتب تشیع، امامت پس از نبوت و انتظار فرج آخرین امام معصوم معنا پیدا می‌کند، البته همه مسلمانان حتی غیرمسلمانان اعتقاد به منجی عالم بشریت دارند، اما در جزئیات اختلاف است، ولی اعتقاد تشیع به امام زمان و نهضت ایشان از همه جداست. رهبر انقلاب اسلامی در این رابطه می‌فرماید: «خصوصیت اعتقاد ما شیعیان این است که حقیقت مهدویت را در مذهب تشیع از شکل یک آرزو از شکل یک امر ذهنی محض به صورت یک واقعیت موجود تبدیل کرده است. حقیقت این است که شیعیان وقتی منتظر مهدی موعودند منتظر آن دست نجات بخش هستند و در عالم ذهنیات غوطه نمی‌خورند. یک واقعیتی را جست‌وجو می‌کنند که این واقعیت وجود دارد. حجت خدا در بین مردم زنده است، موجود است، با مردم زندگی می‌کند، مردم را می‌بینند، با آنهاست، درد و آلام‌های آنها را حس می‌کند. انسان‌ها هم آنهایی که سعادتمند باشند ظرفیت داشته باشند در مواقعی به طور ناشناس او را زیارت می‌کنند. او وجود دارد. یک انسان واقعی مشخص با نام معین، با پدر و مادر مشخص و در میان مردم است و با آنها زندگی می‌کند. این خصوصیت عقیده ما شیعیان است» (بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم، در روز نیمه شعبان ۱۳۸۷).

۴-۱. برداشت‌های غلط از نهضت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف

مردم از انتظار امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و قیام و نهضت ایشان برداشت‌های غلط کردند. امام خمینی رحمه الله می‌فرماید: «بعضی به علت‌های مختلف از انتظار فرج و نهضت امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف برداشت‌های غلط کردند. از جمله یک گروه اعتقاد دارد که در مسجد، حسینیه و منزل بنشینند و دعا کنند و فرج امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف را از خدا بخواهند؛ یعنی هیچ عمل و زمینه‌سازی برای نهضت امام لازم نیست. یک دسته دیگری بودند که انتظار فرج را می‌گفتند این است که ما کار نداشته باشیم به اینکه در جهان چه می‌گذرد، بر ملت‌ها چه می‌گذرد. تکلیف ما همین است که دعا

کنیم ایشان بیایند. یک دسته‌ای می‌گفتند که خوب باید عالم پرمعصیت بشود تا حضرت بیاید؛ ما باید نهی از منکر نکنیم، امر به معروف هم نکنیم تا مردم هر کاری می‌خواهند بکنند؛ گناه‌ها زیاد بشود که فرج نزدیک بشود. یک دسته‌ای از این بالاتر بودند، می‌گفتند: باید دامن زد به گناه‌ها، دعوت کرد مردم را به گناه تا دنیا پر از جور و ظلم بشود و حضرت تشریف بیاورند. یک دسته دیگری بودند که می‌گفتند که هر حکومتی اگر در زمان غیبت محقق بشود، این حکومت باطل است و برخلاف اسلام است». (موسوی خمینی، ۱۳۹۴، ص ۱۹-۲۸) «ذهنیت رایج مسلمانان حتی برخی شیعه‌ها این است که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف وقتی قیام می‌کند با شمشیر قیام می‌کند و برای اجرای احکام الهی کشت و کشتار می‌کند و برای برپایی عدالت با هیچ‌کس کوتاه نمی‌آید».

۲-۴. تحلیل روایات بیانگر روش امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف در تشکیل حکومت

متأسفانه ذهنیت رایج این است که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف با چهره‌ای خشن ظهور می‌کند و با تکیه بر شمشیر و قتل و کشتار مخالفان خود موفق به برپایی حکومت و کسب قدرت می‌شود. به همین دلیل مردم از امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف خوف و ترس دارند. این ذهنیت در روایاتی ریشه دارد که در این باره موجود هستند و در کتاب‌ها و بر روی منبرها برای مردم بازگو می‌شود.

۴-۲-۱. روایات دال بر کشت و کشتار امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف

بیش از پنجاه روایت از کشت و کشتار و غضب امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف روایت می‌کنند. در بحار الانوار از کتاب غیبه نعمانی نقل شده است: «رسول الله سار فی أُمته بالین والغائب یسیر بالقتل؛ سؤال شد آیا امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف براساس روش رسول خدا صلی الله علیه و آله عمل می‌کند؟ فرمود: هرگز، رسول خدا صلی الله علیه و آله با نرمی با امتش رفتار کرد در صورتی که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف از روش قتل و کشتار استفاده خواهد کرد» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۵۲/۳۵۳)؛

-از محمد بن علی الکوفی از البزنطی از العلاء نقل شده است. در این روایت همانند روایت قبلی، باز مسئله کشتار مطرح شده است. این سخن را به امام نسبت می‌دهند: «سمعتُ أبا جعفر عجل الله تعالی فرجه الشریف یقول: لو یعلم الناس ما یصنع الغائب إذا خرج لأحبّ أكثرهم أن لا یروه ممّا یقتل الناس؛

اگر مردم می دانستند مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف پس از ظهور چه می کند بیش تر آنها دوست نداشتند او را ملاقات نکنند به دلیل کشتار مردم توسط او» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۵۲/۳۵۳)؛

- «عن محمد بن علی الکوفی عن البزنطی عن عاصم بن حمید الحنف عن أبي بصیر قال أبو جعفر عليه السلام: ليس شأنه إلا بالسيف لا يستتيب أحدا؛ سروکار مهدی جز با شمشیر نیست و توبه احدی را هم نمی پذیرد». (مجلسی، ۱۴۰۳، ۵۲/۳۵۳)

مثل همین روایات، روایت دیگری از ابن محبوب (از اصحاب اجماع) عن البطائنی عن أبي بصیر عن أبي عبدالله عليه السلام می گوید: «از امام پرسیدم: امام مهدی کی ظهور می کند؟ فقال: ما تَسْتَعِجُلُونَ بِخُرُوجِ الْقَائِمِ؟ فَوَاللَّهِ مَا لِبَاسُهُ إِلَّا الْغَلِيظُ وَلَا طَعَامُهُ إِلَّا الْجَشَبُ وَمَا هُوَ إِلَّا السَّيْفُ وَالْمَوْتُ تَحْتَ ظِلِّ السَّيْفِ؛ چرا برای ظهور غایب (امام زمان) عجله می کنید. به خدا قسم او فقط با شمشیر سروکار دارد و قتل و کشتار» (طوسی، ۱۴۱۱، ص ۴۵۹). و برخی روایاتی دیگر که به همین مفهوم اشاره می کنند.

اول) بررسی روایات فوق از نظر سندی و محتوایی

روایات در مورد کشت و کشتار و غضب امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بیش از پنجاه مورد است. از این تعداد، سند نزدیک به سی مورد از آنها به شخصی به نام محمد بن علی الکوفی می رسد که فردی بدنام و دروغ گوست و تمام علمای رجال بر بی اعتباری روایات او حکم کرده اند. این شخص در زمان امام حسن عسکری عليه السلام می زیست و از معاصران فضل بن شاذان بود. فضل بن شاذان در وصف محمد بن علی کوفی می گوید: «رَجُلٌ كَذَّابٌ؛ مردی بسیار دروغ گوست». در جای دیگر اظهار داشت که: «كُذِّبَتْ أَقْنَتُ عَلَيْهِ نَزْدِيكٌ بُوْدُ دَرْ قَنَوْتُ نَمَازَ لَعْنٍ وَ نَفَرِيْنِشْ كُنْمُ». . صرف نظر از محمد بن علی کوفی، برخی از راویان مثل مغیره بن سعید (که امام صادق نکوهش کرد) به هیچ وجه مورد اعتبار نبوده و روایات آن قابل پذیرش نیست در سلسله سند این روایات هستند. گذشته از اشکالات سندی، این روایات از نظر دلالت ناتمام بوده و قابل پذیرش نیستند؛ زیرا مفاد بسیاری از اینها با ضروریات مذهب و شریعت در تعارض است و به هیچ وجه نمی توان آنها را توجیه کرد. امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف می آید که عدالت را بیاورد و بساط جور و جفا و ستم را برچیند.

مقام معظم رهبری علیه السلام هم به این مطلب اشاره کرده است: «در محیط سیاست داخلی، یکی از چیزهایی که لازم است عدالت اجتماعی است. بدون تأمین عدالت اجتماعی، جامعه ما اسلامی نخواهد بود. اگر کسی تصور کند که ممکن است دین الهی و واقعی - نه فقط دین اسلام - تحقق پیدا کند، ولی در آن عدل اجتماعی به معنای صحیح و وسیع آن تحقق پیدا نکرده باشد باید بداند که اشتباه می‌کند. هدف پیامبران، اقامه قسط است: «لِيُقْوَمَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ». پیامبران آمدند تا اقامه قسط کنند، البته اقامه قسط یک منزل در راه است و هدف نهایی نیست، ولی آنها که آمدند کار اولشان این است که اقامه قسط کنند و مردم را از شر ظلم و جور طاغیان و ظالمان نجات دهند. هدف حکومت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف در آخرالزمان هم باز همین عدل است». (سخنرانی در دیدار با مسئولان و کارگزاران نظام جمهوری اسلامی، در آستانه یازدهمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی ایران، ۱۳۶۸/۱۱/۹) بنابراین، امکان ندارد که امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف بخواهد از راه ظلم به عدل برسد و یا با ایجاد بدعت، سنت جدش حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم و امیرالمؤمنین علی علیه السلام را زنده کند؛ زیرا خیلی زیاد روایت صحیح هستند که درباره شباهت رفتار امام عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف با رفتار پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم که مبتنی بر مهر و محبت بود دلالت می‌کنند چنانچه روایات فوق با آن تعارض دارند.

دوم) روایات صحیح دال بر مهر و محبت امام

دلیل دیگر بی‌اعتباری این‌گونه روایات، احادیث صحیح و معتبری است که بر مفهوم مقابل آنها دلالت دارند و به‌صورت صریح گویای این مطلب هستند که روش حکومتی حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف روش مبتنی بر عدل و مهر و محبت برای مردم است و مانند روش حکومتی رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم و امیرمؤمنان علیه السلام است و ایشان برای مردم مظهر رحمت الهی است. چند نمونه از این روایات عبارتند از:

- معصوم علیه السلام می‌فرماید: «وَأَوْسَعُكُمْ كَهْفًا وَأَكْثَرُكُمْ عِلْمًا وَأَوْصَلُكُمْ رَحِمًا؛ حضرت مهدی (حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف) از همه شما، مردم را بیشتر پناه می‌دهد و از همه شما علمش افزون‌تر و رحمت و لطفش از همه فراگیرتر است. (مجلسی، ۱۴۰۳، ۱/۱۱۵)

-امام رضا علیه السلام فرمود: «الْإِمَامُ الْأَنْبِيُّ الرَّفِيقُ وَالْوَالِدُ الشَّقِيقُ وَالْأَخُ الشَّقِيقُ وَالْأُمُّ الْبَرَّةُ بِالْوَلَدِ الصَّغِيرِ؛ امام، همدم و رفیق است و پدر مهربان و برادر همسان است و مادر نیکوکار به فرزند کوچکش». (مجلسی، ۱۴۰۳، ۲۵/۱۲۴) این کلام امام در توصیف همه امامان به طور عام و در عصر حاضر در توصیف حجه بن الحسن به طور خاص است.

-سید بن طاووس می نویسد: «در شب چهارشنبه ۲۳ ذیقعه الحرام سال ۶۳۸ قمری در سامرا بودم. سحرگاه در سرداب مطهر می شنیدم که آن حضرت عَلَيْهِ السَّلَام در حق شیعیان خود این دعا را می فرمود: «الْهِيَ بِحَقِّ مَنْ نَاجَاكَ وَ بِحَقِّ مَنْ دَعَاكَ فِي الْبَرِّ وَ الْبَحْرِ تَفَضَّلْ عَلَى فَقَرَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ بِالْغِنَاءِ وَ الثَّرْوَةِ وَ عَلَى مَرْضَى الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ بِالشِّفَاءِ وَ الصِّحَّةِ وَ عَلَى أَحْيَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ بِاللُّطْفِ وَ الْكَرَمِ وَ عَلَى أَمْوَاتِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ بِالْمَغْفِرَةِ وَ الرَّحْمَةِ وَ عَلَى غُرَبَاءِ الْمُؤْمِنِينَ وَ الْمُؤْمِنَاتِ بِالزُّدِّ إِلَى أَوْطَانِهِمْ سَالِمِينَ؛ خدایا! به حق آنکه با تو مناجات کرد و به حق آنکه در خشکی و دریا تو را خواند بر مؤمنان فقیر، غنا و ثروت و بر بیمارانشان شفا و سلامتی و بر زندگانشان لطف و کرم و بر گذشتگانشان مغفرت و رحمت و بر مسافران و غریبانشان بازگشت به وطن هایشان تفضل فرما». (ابن طاووس، ۱۴۱۱) آیا این کلمات، دعای پدری مهربان و دل نگران در حق فرزندان خویش است یا یک مصلح و رهبر ظالم و سخت گیر.

-مقام معظم رهبری در این باره فرمود: «امروز ذهنیت بشر آماده آن است که بفهمد، بداند و یقین کند که انسان والایی خواهد آمد و بشریت را از زیر بارهای ظلم و ستم نجات خواهد داد. همان چیزی که همه پیغمبران برای آن تلاش کرده اند. همان چیزی که پیغمبر اسلام در آیه قرآن، وعده آن را به مردم داده است: «وَيُضَعُّ عَنْهُمْ إِصْرُهُمْ وَ الْأَغْلَالُ الَّتِي كَانَتْ عَلَيْهِمْ» (اعراف: ۱۵۷). دست قدرت الهی به وسیله یک انسان عرشی، یک انسان خدایی، یک انسان متصل به عالم های غیبی، معنوی و عوالمی که برای انسان های کوته نگری مثل ما قابل درک و تشخیص نیست، می تواند این آرزو را برای بشریت برآورده کند. بنابراین، دل ها، شوق ها و عشق ها به سمت آن نقطه، متوجه و روزبه روز متوجه تر است. خیلی از بزرگان ما در همین دوران غیبت، آن عزیز و محبوب

دل‌های عاشقان و مشتاقان را از نزدیک زیارت کرده‌اند. بسیاری از نزدیک با او بیعت کرده‌اند. بسیاری از او سخن دلگرم‌کننده شنیده‌اند. بسیاری از او نوازش دیده‌اند و بسیار دیگری بدون اینکه او را بشناسند از او لطف و نوازش و محبت دیده و او را شناخته‌اند. درهمین جبهه جنگ تحمیلی، جوانانی که در لحظه‌های حساس، احساس نورانیت و معنویت کردند لطفی از غیب به‌سوی دل‌های خودشان حس و لمس کردند و شناختند و نفهمیدند، بسیارند. امروز هم همان‌طور است». (بیانات در دیدار جمعی از بسیجیان، ۱۳۷۸/۹/۳)

سوم، روش امام مهدی عجل الله تعالی فرجه، روش پیامبر و امام علی علیه السلام

مقام معظم رهبری در یکی از سخنرانی‌های خود فرمود: «یکی از نشانه‌ها یا ارکان توحید، نبودن ظلم و نبودن بی‌عدالتی است. بنابراین، شما می‌بینید که پیام استقرار عدالت، پیام پیغمبران است. تلاش برای عدالت، کار بزرگ پیغمبران است. انسان‌های والا در طول تاریخ در این راه تلاش نموده‌اند و بشریت را روزبه‌روز به سمت فهمیدن این حقیقت که عدالت سرآمد همه خواسته‌های انسانی است، نزدیک کرده‌اند. سلسله انبیا، پاک‌ترین و مقدس‌ترین و نورانی‌ترین انسان‌های تمام تاریخ بوده‌اند. درمیان انسان‌های پاک و انسان‌های والا که دارای روح عرشی و خدایی هستند وجود مقدس خاتم‌الانبیا محمد مصطفی صلی الله علیه و آله سرآمد همه و خاندان پاک و اهل بیت مطهر او - که قرآن، ناطق به این طهارت و پاکیزگی و آراستگی است - در شمار برترین و بالاترین انسان‌های پاک و مطهر و نورانی در همه تاریخند. زنی مثل فاطمه زهرا (س) در همه تاریخ، کیست. انسانی مثل علی مرتضی در سرتاسر تاریخ بشریت کجا نشان داده می‌شود. سلسله اهل بیت نبی اکرم در طول تاریخ خورشیدهای فروزانی بوده‌اند که در معنا توانسته‌اند بشریت روی زمین را با عالم غیب و با عرش الهی متصل کنند: «السَّبَبُ الْمُتَّصِلُ بَيْنَ الْأَرْضِ وَالسَّمَاءِ» (ابن طاووس، ۱۴۰۹، ۵۰۹/۱). خاندان پیغمبر، معدن علم، معدن اخلاق نیکو، معدن ایثار و فداکاری، معدن صدق و صفا و راستی، منبع همه نیکی‌ها و زیبایی‌ها و درخشندگی‌های وجود آدمی در هر عصر و عهده بوده‌اند. هریک چنین خورشید فروزانی بوده‌اند. جوانان عزیز؛ بسیجیان! یکی از آن خورشیدهای فروزان، به فضل و کمک پروردگار و به اراده الهی، امروز در

زمان ما به عنوان بقیه الله فی ارضه، به عنوان حجه الله علی عبادہ، به عنوان صاحب زمان و ولی مطلق الهی در روی زمین وجود دارد. برکات وجود او و انوار ساطعه از وجود او امروز هم به بشر می رسد. امروز هم انسانیت با همه ضعف ها، گمراهی ها و گرفتاری هایش از انوار تابناک این خورشید معنوی و الهی که بازمانده اهل بیت است استفاده می کند». (بیانات معظم له در جشن بزرگ منتظران ظهور هم زمان با هفته بسیج و روز ولادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۷۸/۹/۳).

امام علی علیه السلام فرمود: «لَا نَلَاكُنَّا وَاحِدًا؛ أَوْلُنَا مُحَمَّدًا وَأَوْسَطُنَا مُحَمَّدًا وَآخِرُنَا مُحَمَّدًا وَكُلُّنَا مُحَمَّدٌ؛ فَلَا تَفَرَّقُوا بَيْنَنَا؛ هُمَا أَنْبِيَا وَأَوْصِيَا أَنْوَارُ يَكُ سِلْسِلَةً نَوْرٌ هَسْتَنْد. هَدَفُ هَمَّةٍ يَكُ تَوْحِيدٌ وَ قِيَامُ عَدَالَتِ الْهَيْئَةِ اسْتِ وَ آخِرِينَ سِلْسِلَةً اسْتِ نِظَامِ اِمَامِ مَهْدِي عجل الله تعالی فرجه الشریف هَسْتِ». (مجلسی، ۱۴۰۳، ۱۶/۲۶) حکومت امام مهدی مثل پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و امام علی علیه السلام مبنی بر عدالت است و رابطه حضرت با مردم مثل اجدادش رابطه عاطفی و مهر و محبت است. در روایت آمده است: «عن ابن عباس عن النبی صلی الله علیه و آله قال: «التَّاسِعُ مِنْهُمْ قَائِمٌ أَهْلُ بَيْتِي وَ مَهْدِي أُمَّتِي أَشَبَّهُ النَّاسِ بِي فِي شَمَائِلِهِ وَ أَقْوَالِهِ وَ أَعْمَالِهِ يَظْهَرُ بَعْدَ غَيْبَةٍ طَوِيلَةٍ وَ حَيْرَةٍ مُضِلَّةٍ؛ بِبِامْبَرِ صلی الله علیه و آله فرمود: خدا از صلب حسین امامانی قرار داد. نهمین از آنها قائم اهل بیت من و مهدی امت من است. او شبیه ترین مردم به من در شمایل و اقوال و افعال است» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۳۷۹/۵۲)؛ یعنی افعال امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف و روش آن حضرت مثل روش پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می شود. به فرموده قرآن: «فَبِمَا رَحْمَةٍ مِّنَ اللَّهِ لِنْتَ لَهُمْ وَلَوْ كُنْتَ فَظًّا غَلِيظَ الْقَلْبِ لَانفَضُّوا مِنْ حَوْلِكَ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاسْتَغْفِرْ لَهُمْ؛ بَا نَرْمِي وَ عَدَمُ خَشَوْنَتِ بَاوَرَهَا وَ عَقَائِدِ پِیش از خود را بی اعتبار کرد» (آل عمران: ۱۵۹). این سیره پیامبر با همه مردم بود و حتی با کافران هم این گونه رفتار می کرد و تنها اختصاص به مسلمان ها نداشت. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف درباره کافران نیز همان سیره و همان نرمی و لطافت را به خرج خواهد داد که سیره رسول الله بود، مسلمانان که جای خود دارند. چه برسد به شیعیان ایشان که خودش فرمود: «امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف فرمود: «أَنَا غَيْرُ مُهْمِلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِينَ لِذِكْرِكُمْ؛ مِنْ شَمَا رَا رَهَا نَكْرَدَمُ وَ فَرَامُوشْتَانِ هَمُ نَكْرَدَمُ» (طبرسی، ۱۴۰۳، ۴۹۷/۲).

روایات دیگر که دلالت بر احیای روش امام علی علیه السلام می‌کند از کتاب کافی با این عبارت نقل شده است: «الصادق علیه السلام «إذا قام الحجة سار بسيرة أمير المؤمنين علي عليه السلام؛ هنگامی که امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کند دقیقاً مانند سیره امیرالمؤمنین علیه السلام عمل خواهد کرد». (مجلسی، ۱۴۰۳، ۵۴/۴۷) در بحارالانوار حدود یک صفحه از سخنان شیخ طبرسی در اعلام الوری در قالب تزییل این روایت آمده که قسمتی از آن چنین است: «اگر درباره چگونگی حکومت حضرت ولی عصر عجل الله تعالی فرجه الشریف سؤال شود که چگونه است آیا با شدت و عنف خواهد بود، باید گفت: «فان کان ورد بذلک خبر فهو غیر مقطوع به» هرگز حکومت آن حضرت با شدت و عنف نخواهد بود و حتی اگر روایتی در این مورد یعنی، اعمال خشونت در حکومت حضرت پیدا شد، صحیح نیست و روایت صحیحی وجود ندارد که آن حضرت با شدت و عنف رفتار خواهد کرد» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۳۷۹/۵۲). شیخ طبرسی تمام روایاتی که در این باب وارد شده را با این جمله: «ان کان» زیر سؤال برده است و می‌گوید اگر روایتی در این زمینه [اعمال خشونت در حکومت حضرت] پیدا شود نه مدلولش معتبر است و نه حجیت دارد.

سند این روایت‌ها صحیح است و هیچ شک و شبهه‌ای در آن نیست؛ زیرا راویانش یکی از دیگری بهتر هستند و متن آن نیز موافق سیره معصومین علیهم السلام است. مدلول این روایات آن است که چون امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور کند عموم مردم از خرد و کلان و پیر و جوان به او عشق می‌ورزند و از صمیم قلب دوستش دارند. رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم فرمود: «شما را به مهدی، مردی از قریش بشارت می‌دهم که ساکنان آسمان و زمین از خلافت و فرمانروایی او خوشنودند» (حرعاملی، ۱۴۲۵، ۵۲۴/۲). امام علی علیه السلام فرمود: «چون مردی از فرزندانم ظهور کند چنان گشایشی در کار مردم ایجاد می‌شود که حتی مردگان به دیدار یکدیگر می‌روند و ظهورش را به هم مژده می‌دهند». در روایت دیگری از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم آمده است: «مردی از امت من قیام می‌کند که مردم زمین و آسمان او را دوست دارند» (شوشتری، ۱۴۰۹، ۶۶۳/۱۹).

چهارم) جمع بین دو دسته روایات

برای جمع بین روایات متعارض، ائمه علیهم السلام توصیه‌های لازم را دارند، البته دو روایت مخالف وقتی با هم در تعارض قرار می‌گیرند که شروط لازم را در باب تعارض داشته باشند. به این صورت که اول، سند هر دو معتبر باشد نه آنکه یک طرف محمد بن علی الکوفی دروغ‌گو باشد و طرف دیگر علی بن ابراهیم و محمد بن مسلم که از ثقات و معتمدین ائمه علیهم السلام هستند. مقایسه بین این دو عقلی و شرعی جایز نیست، پس در همین پله اول که بحث سند باشد مشکل وجود دارد، پس در همین مرحله اول، بحث تعارض منتفی است؛ زیرا یک آدم دروغ‌گو نمی‌تواند معارض بزرگان حدیث و ثقات باشد. در صورت صحت سند، نوبت به ملاحظه تراجیح بین دو روایت متعارض می‌رسد. در این مرحله آنها با روایات صحیح دیگر و سنت و سیره و قرآن کریم مقایسه می‌شوند و هر کدام موافق آنها بود، معتبر است. از این نظر نیز روایاتی که دال بر رفق، مهر و محبت امام و تشابه سیره امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف با سیره رسول خدا صلی الله علیه و آله و امیرمؤمنان علیه السلام است رجحان دارند؛ زیرا با سیره معصومین علیهم السلام سازگار است و قرائن صدق بسیار دارد. روایاتی که از محمد بن علی کوفی نقل شده است امام زمان را یک آدم‌کش معرفی می‌کند که در زمان او هرج و مرج خواهد بود. فقها می‌گویند: «حتی احکام شرعی اگر باعث هرج و مرج شوند، ساقط می‌گردند و دیگر واجب نخواهند بود. حال آیا امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف که خودش صاحب این دین و احکام آن هست باعث هرج و مرج می‌شود».

پنجم) علت دیگر ترس از قیام امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف و تصور منفی نهضت ایشان

ترس از چیزی به سبب کمی اطلاع از آن شکل می‌گیرد و ابهام ناشی از خلأ علمی در مورد یک موضوع به ترس از آن می‌انجامد. از این رو، با در نظر گرفتن هریک از این احتمالات و پیش‌بینی وضعیت‌های ناشی از هریک از آنها در یک آمارگیری که از حدود هزار دختر نوجوان صورت گرفته بود که بیشتر آنها شناخت مبهم و اندکی از مهدویت داشتند. عمده مشکل آنها این بود که آیا صحیح است وقتی امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف ظهور می‌کند پای اسب ایشان در خون آدم‌هایی که سر آنها توسط آقا زده شده است، فرومی‌رود. (معین الاسلام، ۱۳۸۳، ص ۱۲) در چنین زمینه ابهام و

ترسناکی، امکان ارتباط صحیح و مستمر با امام غایب برای افراد منتظر از بین رفته و اصلی‌ترین آسیب‌ها در بعد فردی که قطع ارتباط علمی و عاطفی یا امام منتظر است، اتفاق می‌افتد. نکته مهم این است که افراد به‌طور کلی با آموزه مهدویت آشنایی دارند و در جغرافیا و محیط مأنوس با چنین فرهنگی زندگی می‌کنند، اما چون مفاهیم و مطرح در این آموزه به خوبی درک نشده است در این مسئله درگیر ابهامات و شبهات بوده و از امام عصر دور هستند.

۵. ویژگی‌های جامعه عصر ظهور امام مهدی عجل الله تعالی فرجه

جامعه عصر ظهور، جامعه توحیدی و امنیتی است. جامعه‌ای که امکانات فراوان داشته و مورد تأیید و رضایت مردم باشد امنیت و آرامش در آن حاکم است. مدینه فاضله‌ای که آرزوی همه انسان‌هاست در عصر ظهور تحقق می‌یابد.

۵-۱. ظهور عدالت

برجسته‌ترین ویژگی جامعه مهدوی، عدالت‌گستری است. حدود ۱۳۰ حدیث در منابع شیعه و سنی به این مضمون آمده است: «یملأ الله به الارض قسطا و عدلا کما ملئت ظلما و جورا؛ زمین را از عدل و داد آکنده سازد، همچنان که از ظلم و جور پر شده باشد (صدوق، ۱۳۹۵، ۲۶۷/۱). رهبر معظم می‌فرماید: «مظهر عدل پروردگار بزرگ‌ترین خصوصیت امام زمان است که در دعاها و زیارات و روایات آمده است: «یملأ الله به الارض». در بنای یک جامعه، عدالت از هرچیز مهم‌تر است. عدالت به معنای عدم تبعیض در حقوق و حدود و احکام است. عدالت یعنی، کمک به مردم ضعیف. عدالت یعنی، برنامه‌ها و حرکت کلی کشور به سمت تأمین زندگی مستضعفان باشد. عدالت یعنی، کسانی که در زیر سایه سنگین نظام طاغوتی از حقوق خود محروم مانده‌اند به حقوقشان برسند. عدالت یعنی، حقوق انسانی، اجتماعی، عمومی و حدود الهی، یکسان بر مردم اجرا شود. اگر جلوی کسانی که باتکیه بر فریب و زور یا براساس کارهای ناصحیح و مبتنی بر عقل‌های مادی و منحرف از معنویت توانسته‌اند به چیزهایی که حق آنها نبود دست پیدا کنند، گرفته شود تا فرصتی برای ادامه کار خود پیدا نکنند، عدالت تحقق پیدا کرده است (دیدار

با مسئولان و جمعی از خانواده‌های شهدا، نیمه شعبان ۱۳۶۸/۱۲/۲۲. یکی از مهمترین ویژگی جامعه مهدوی، عدالت است. برای زمینه‌سازی ظهور امام باید از امروز سعی شود جامعه مبنی بر عدالت باشد. عدالت، مهمترین رکن جامعه است. دنیا امروز از تبعیض می‌نالد، از محرومیت‌های تحمیل شده بر انسان‌ها می‌نالد، از تحقیر انسان می‌نالد، از پرشدن فضا از گند غرور متکبرانه قشر خاصی در عالم می‌نالد. بشریت در فشار این حوادث تلخ است. پنج‌هزار سال پیش، دنیا از چه می‌نالید. آیا از نداشتن هواپیما می‌نالید. از نداشتن کامپیوتر می‌نالید. مگر کامپیوتر کسی را سعادتمند می‌کند. پنج‌هزار سال پیش هم دنیا از همین تبعیض‌ها و ظلم‌ها و از همین تحقیر جوهر انسانیت و سلطه نامردمان بر زندگی و سرنوشت انسان‌ها می‌نالید.

مقام معظم رهبری در جای دیگر فرمود: «تا وقتی که عدالت و دین خالص و ناب بر دنیا مستقر نشود بشریت همیشه از همان چیزها می‌نالد؛ والا بشریت نمی‌تواند بگوید آن روزی که قطار برقی و جت نداشتیم، بدبخت بودم. امروز که اینها را دارم، خوشبختم. آیا امروز بشریت خوشبخت است. آیا امروز انسان مظلوم در دنیا در اکثریت نیست. آیا امروز یک مجموعه تبهکار که در عالم در اقلیت مطلقند بر سرنوشت انسان‌ها حکومت نمی‌کنند. همین حرف‌ها در همیشه تاریخ بوده و این، آن سرشت دگرگونگی ناپذیر انسان است. گوهر انسانیت همیشه یک گوهر است و همواره درمقابل یک جریان فاسد ایستاده است» (دیدار با فرماندهی و جمعی از پاسداران کمیته انقلاب اسلامی، ۱۳۶۹/۱۰/۱۰). امام مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف براساس روایات، مثل جد بزرگوار خود یعنی، امام علی علیه السلام عین عدل است. در دنیا عدالت جهانی قائم خواهد کرد و آرمان همه انبیا و مرسلین را محقق خواهد کرد. امام عصر همه ابعاد عدالت را در جامعه عملی می‌کند ازجمله: عدالت فردی، اجتماعی، فرهنگی، اقتصادی، سیاسی، قضایی و جامعه را جامعه الهی مبنی بر قسط و عدل می‌سازد.

۲-۵. تحول در عقل‌ها و قلب‌ها

امام باقر علیه السلام فرمود: «إِذَا قَامَ قَائِمُنَا، وَضَعَ اللَّهُ يَدَهُ عَلَى رُؤُوسِ الْعِبَادِ، فَجَمَعَ بِهِ عُقُولَهُمْ وَأَكْمَلَ بِهِ أَخْلَاقَهُمْ؛ آن هنگام که قائم ما قیام کند دست عنایت و لطف و رحمت خود را بر سر مردم

می‌گذارد و عقل و اخلاق مردم کامل و اصلاح می‌شود». (صدوق، ۱۳۹۵، ۶۷۵/۲) نخستین اقدامات حضرت، اصلاحی، تربیتی و فرهنگی است نه استبداد و تنبیه. حضرت برای دستگیری و نجات بشریت می‌آید نه سخت‌گیری و دشمنی. در سایه معرفت و رشد عقلی، فضایل اخلاقی و ارزش‌های انسانی توسعه می‌یابد. زشتی‌ها و رذایل از بین می‌رود و مؤمنین به دور از هرگونه ناملایمات در تحقق اهداف انبیای الهی حرکت می‌کنند.

۵-۳. همدلی و محبت

یکی دیگر از مهمترین ویژگی‌های عصر ظهور، همدلی و محبت مؤمنین با یکدیگر است. در حکومت بقیه‌الله اعظم انسان‌ها چنان مهربان می‌شوند که فرمود: «أَلْقَى الرَّأْفَةُ وَالرَّحْمَةُ بَيْنَهُمْ فَيَتَوَاشَوْنَ وَيَقْتَسِمُونَ بِالشَّوْثَةِ، فَيَسْتَغْنَى الْفَقِيرُ وَلَا يَعْلُو بَعْضُهُمْ بَعْضًا، وَيَرْحَمُ الْكَبِيرُ الصَّغِيرَ وَبِوَقْرِ الصَّغِيرِ الْكَبِيرُ؛ رَأْفَتٌ وَرَحْمَتٌ فِي دَلِّ مَرْءٍ بِرَقَارٍ مِثْلُ شَوْءٍ بِطَوْرٍ كَمَا مَوَاسَاتٍ وَبِرَادَرٍ مِثْلَ أَنْهَا بِرَقَارٍ مِثْلُ شَوْءٍ وَآنْجَه دَارَنْدَ بِطَوْرٍ مَسَاوَى مِثْلَ خَوْءٍ قَسْمَتٍ قَسْمَتٍ كَنْدَنْدَ. فَقَرَابِي نِیَاز مِثْلُ شَوْءٍ وَكَسَى بِرِ دِیْگَرِی بَرْتَرِی نَدَارَدَ وَبَزَرْگَ تَرِ بِه كَوْچَكَ تَرِ تَرْحَمَ مِثْلُ كَنْدَ وَكَوْچَكَ تَرِ، بَزَرْگَ رَا اِحْتِرَامَ مِثْلُ كَنْدَ» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۳۸۵/۵۲). در دوران غیبت یکی از مهمترین ویژگی‌های یاران امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف همدلی است. اگر مؤمنین از دوران اضطراب و غیبت با هم همدل شوند و یکدیگر را مثل برادر خود دوست بدارند و برای آنها هم مثل خود حقوق قائل شوند بسیاری از مشکلات جامعه غیبت برطرف می‌شود و در ظهور آن حضرت هم تعجیل خواهد شد.

۵-۴. امنیت کامل

سنت الهی این است که در اثر کفران نعمت‌ها و ظلم و گناهان که به دلیل نبودن ولایت و تربیت ولی معصوم در جامعه بشری رخ می‌دهد بلاها، بیماری‌ها، مشکلات، گرانی‌ها و ناامنی و بی‌برکتی‌ها فراوان می‌شود. خداوند در قرآن فرمود: «بَقِيتَ اللَّهُ خَيْرَ لَكُمْ إِنْ كُنْتُمْ مُؤْمِنِينَ؛ امام ما امروز در دور غیبت هم مثل خورشید پشت ابر به ما فیض می‌رساند» (هود: ۸۶). مقام معظم رهبری فرمود: «امروز وجود مقدس حضرت حجت ارواحنا فداه در میان انسان‌های روی زمین

منبع برکت، منبع علم، منبع درخشندگی، زیبایی و همه خیرات است. چشم‌های ناقابل و تیره ما آن چهره ملکوتی را از نزدیک نمی‌بیند، اما او مثل خورشیدی درخشان است، با دل‌ها مرتبط و با روح‌ها و باطن‌ها متصل است. عقده‌های فروخورده انسان‌ها در طول تاریخ، چشم به انتهای این افق دوخته است تا انسان والا و برگزیده‌ای از برگزیدگان خدا بیاید و تاروپود ظلم و ستم را که انسان‌های شریر در همه تاریخ تنیده‌اند از هم بدرد. امروز، هم بشریت بیش از بسیاری از دوران‌های تاریخ دچار ظلم و جور است و هم پیشرفتی که امروز بشریت کرده است معرفت پیشرفته‌تر است» (بیانات معظم له در جشن بزرگ منتظران ظهور هم‌زمان با هفته بسیج و روز ولادت حضرت مهدی عجل الله تعالی فرجه الشریف، ۱۳۷۸/۹/۳).

عصر ظهور برای بندگان الهی، عصر امنیت و آشتی کامل است. در عصر ظهور هیچ ظلم و ستمی بر بندگان الهی روا نمی‌شود. نه خطر دشمنان بیرونی می‌شود و نه از طرف یکدیگر غم و غصه می‌خورند و حتی حیوانات هم باهم صلح می‌کنند و درنده‌خویی آنها کنار می‌رود. گویا گزیدگی و درنده‌خویی و وحش در ماهیت تغییر می‌کند و به صلح و امنیت بدل می‌شود. ابن عباس در ذیل آیه ۳۳ سوره توبه فرمود: «هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» نقل می‌کند: «لَا يَكُونُ ذَلِكَ حَتَّى لَا يَبْقَىٰ يَهُودِيٌّ وَلَا نَصْرَانِيٌّ وَلَا صَاحِبُ مِلَّةٍ إِلَّا دَخَلَ فِي الْإِسْلَامِ حَتَّى يَأْمَنَ السَّلَةُ وَالذُّبُّ وَالْبَقَرَةُ وَالْأَسَدُ وَالْإِنْسَانُ وَالْحَيَلَةُ وَحَتَّى لَا تَقْرَضَ فَاَرَهُ جِرَابًا وَحَتَّى تُوَضَعَ الْجَزِيَّةُ وَيُكْسَرَ الصَّلِيبُ وَيُقْتَلَ الْخَنْزِيرُ وَذَلِكَ قَوْلُهُ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ وَذَلِكَ يَكُونُ عِنْدَ قِيَامِ الْقَائِمِ عَجَلُ اللَّهِ تَعَالَىٰ فَرَجَهُ الشَّرِيفُ».

این آیه محقق نمی‌شود تا زمانی که یهودی و نصرانی و صاحب دینی باقی نماند مگر آنکه داخل در اسلام شود تا آنجا که گوسفند و گرگ و گاو و شیر و انسان و مار ایمنی دارند و هیچ موشی کیسه‌ای را نمی‌جود و جزیه وضع می‌شود صلیب شکسته می‌شود و خوک کشته می‌شود و این معنای آیه: «لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ» است و این وضعیت در هنگامه قیام قائم عجل الله تعالی فرجه الشریف است». در روایات آمده است که در زمان ظهور آن حضرت، امنیت بر زمین نازل می‌شود و دیگر هیچ چیز به چیز دیگری ضرر نمی‌رساند و هیچ کس از چیزی نمی‌ترسد تا آنجا که

درندگان و چهارپایان دربین مردم هستند و به هم آزاری نمی‌رسانند و جسارت از درندگان گرفته می‌شود و زهر حیوانات گزنده ازبین می‌رود. چطور ممکن است بندگان الهی از شر حیوانات و یکدیگر در امان باشند و حجت خدا برای آنها ناامنی ایجاد می‌کند و کشت و کشتار می‌کند.

۵-۵. تحول در موجودات عالم

با تشریف آوردن حضرت، فقط رحمت و عدالت در جامعه انسانی گسترش پیدا نمی‌کند، بلکه رشد و کمال و حیات بالاتری در حیوانات حتی گیاهان و جمادات پیدا می‌شود و همه مشمول رحمت واسعه الهی می‌شوند و جلوه‌ای از بهشت و مرحله‌ای از آن در زمین تحقق پیدا می‌کند. در عصر ظهور، برکات آسمان و زمین ظاهر می‌شود و زمین از حسن و زیبایی گیاهانش زیبا می‌شود و همه گل‌ها و میوه‌های معطر، ظاهر می‌شود و رأفت و رحمت در قلب‌ها قرار می‌گیرد. یکی از ویژگی‌های حضرت، رحمت گسترده و مهر بیکران اوست. حضرت، رأفت و عطف را دربین همه موجودات دنیا گسترش می‌دهند و در وسیع به فعلیت درمی‌آورند و به گونه‌ای بهشتی درهمین دنیا پیش از بهشت آخرتی محقق می‌سازند.

۵-۶. رفاهی معقول

در عصر ظهور مردم دیگر نیازها و احتیاج مالی نمی‌دارند. در دولت ولی خدا نظام جامعه این‌گونه می‌شود که هیچ نیازمندی در جامعه پیدا نمی‌شود. امام صادق علیه السلام فرمود: «إِنْ قَائِمَنَا إِذَا قَامَ أَشْرَقَتِ الْأَرْضُ نُبُورَ رَبِّهَا وَيَطْلُبُ الرَّجُلُ مِنْكُمْ مَنْ يَصِلُهُ بِمَالِهِ وَأَخَذَ مِنْهُ زَكَاةً فَلَا يَجِدُ أَحَدًا يَقْبَلُ مِنْهُ ذَلِكَ اسْتَغْنَى النَّاسُ بِمَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ مِنْ فَضْلِهِ؛ به راستی هنگامی که قائم ما ظهور کند زمین به نور ریش روشن می‌شود و یکی از شما به جست‌وجوی کسی برمی‌آید که زکات بگیرد، ولی کسی را نمی‌یابد و مردم به فضل خدا بی‌نیاز می‌شوند» (مجلسی، ۱۴۰۳، ۲۹/۵۱).

۶. نتیجه‌گیری

امام زمان علیه السلام پیکر مهر و محبت است. برای مردم مهربان‌تر از پدر و دلسوزتر از مادر هستند و روش حکومت ایشان نیز برهمین اساس خواهد بود. امام وقتی می‌آیند فقیران را دستگیری،

بی خانمان‌ها را سامان، بی‌کسان را همدم، غافلان را تذکر، گم‌گشتگان را راه، دردمندان را درمان خواهد کرد. امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف مانند حضرت محمد صلی الله علیه و آله مظهر عطوفت و محبت هست. قهر او نیز جلوه‌ای از محبت و صلح‌طلبی اوست. قهر او فقط بر جماعت اندکی از معاندان و نژادپرستانی خواهد بود که باوجود رشد فکری انسان‌ها در آن عصر و هدایت‌ها و کرامات آن حضرت، باز هم به او کفر می‌ورزند و حکومت عدلش را گردن نمی‌گذارند و در زمین فساد می‌کنند. چنانچه روایاتی که بر کشت و کشتار و چهره خشن امام مهدی دلالت می‌کنند از نظر سندی و محتوای حتی عقلی قابل پذیرش نیستند. نیز علاوه بر این خیلی زیاد روایات صحیح و قرائین بر مهر و محبت و اجرای حکومت الهی براساس همین مهر و محبت امام زمان داریم. از کلام‌های مقام معظم رهبری هم همین استخراج می‌شود که بقیه‌الله مایه خیر و برکت و رشد جامعه است نه یک حاکم ظالم و جابر که همه سروکار او برای قیام عدالت شمشیر باشد.

فهرست منابع

- * قرآن کریم (۱۳۸۸). مترجم: مکارم شیرازی، ناصر. تهران: مرکز طبع و نشر قرآن.
۱. ابن شهر آشوب، محمد بن علی (۱۳۷۹). مناقب آل ابی طالب. قم: علامه.
۲. ابن طاووس، علی بن موسی (۱۴۰۹). اقبال الاعمال. تهران: دار الکتب الاسلامیه.
۳. ابن منظور، محمد بن مکرم بن علی (۱۴۰۸). لسان العرب. بیروت: دار الصادر.
۴. جمعی از محققین تخصصی مهدویت (۱۳۹۲). آفتاب مهر. قم: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه الشریف.
۵. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۸۵). آفتاب در سایه. تهران: دفتر نشر فرهنگ اسلامی.
۶. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۰). انسان ۲۵۰ ساله. قم: صهبا.
۷. خامنه‌ای، سید علی (۱۳۹۹). نظریه انتظار در اندیشه حضرت آیت‌الله العظمی خامنه‌ای. قم: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه.
۸. زین العابدین، علی بن الحسین علیه السلام (۱۳۷۶). الصحیفه السجادیه. قم: دفتر نشر الهادی.
۹. شوشتری، قاضی نورالله (۱۴۳۷). احقاق الحق با تعلیمات و ملحقات سید شهاب‌الدین مرعشی نجفی. تهران: مکتبه الاسلامیه.
۱۰. شیخ حر عاملی، محمد بن حسن (۱۴۲۵). اثبات الهداه بالنصوص والمعجزات. بیروت: اعلمی.
۱۱. شیخ قمی، عباس (۱۳۷۹). مفاتیح الجنان. تهران: انتشارات اسوه.
۱۲. شیرازی، سید صادق (۱۳۸۳). شمیم رحمت در نقد و بررسی روایات خشونت و کشتار امام زمان عجل الله تعالی فرجه الشریف. نشریه انتظار موعود، شماره ۱۱ و ۱۲، ۴۸۳-۴۹۴.

۱۳. صدوق، ابن بابویه محمد بن علی (۱۳۹۵). کمال الدین و تمام النعمه. تهران: اسلامیه.
۱۴. طباطبایی، محمدحسین (۱۴۷۱). المیزان فی تفسیر القرآن. قم: انتشارات اسلامی.
۱۵. طبرسی، احمد بن علی (۱۴۰۳). الاحتجاج علی اهل اللجاج. مشهد: نشر مرتضی.
۱۶. طوسی، محمد بن الحسن (۱۴۱۱). الغیبه للطوسی. قم: دار المعارف الاسلامیه.
۱۷. طوسی، محمد بن الحسن (۱۴۱۱). مصباح المتعبد و سلاح المتعبد. بیروت: مؤسسه الشیعیه.
۱۸. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق (۱۴۲۹). الکافی. قم: دار الحدیث.
۱۹. گلپایگانی، لطف‌الله صافی (۱۳۹۱). پاسخ ده پرسش. قم: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود (ره).
۲۰. مجلسی، محمدباقر (۱۴۰۳). بحار الانوار. بیروت: دار احیاء التراث العربی.
۲۱. محمدی ری‌شهری، محمد (۱۳۸۶). میزان الحکمه. قم: مؤسسه علمی فرهنگی دار الحدیث.
۲۲. مسعود عالی (۱۳۴۲). قبله آخرین و بزرگی‌های امام عصر عجل الله تعالی فرجه. قم: دفتر نشر معارف.
۲۳. معین محمد، دهخدا، علی‌اکبر، شهیدی، سید جعفر، و گیوی، حسن احمد (۱۳۷۷). لغت‌نامه. تهران: مؤسسه چاپ و انتشارات دانشگاه.
۲۴. معین‌الاسلام، مریم (۱۳۸۳). چشم‌اندازی بر برخی از آسیب‌های تربیتی مهدویت. نشریه تخصصی انتظار، شماره ۱۲، ۲۱۷-۲۴۸.
۲۵. ملایی، حسن (۱۳۹۸). مهدویت کلان انقلاب اسلامی و الزامات فرهنگی آن در اندیشه امام خامنه‌ای (ره). نشریه پژوهشنامه موعود، شماره ۱، ۴۹-۶۷.
۲۶. موسوی خمینی، روح‌الله (۱۳۹۴). گزیده‌ای از آثار و سیره امام خمینی و امام زمان عجل الله تعالی فرجه. تهران: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی (ره).
۲۷. نجارزادگان، فتح‌الله (۱۳۸۹). بررسی تطبیقی آیات مهدویت و شخصیت‌شناسی امام مهدی عجل الله تعالی فرجه در دیدگاه فریقین. قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
۲۸. نصوری، محمدرضا (۱۳۹۰). شمیم (گزیده‌ای از مباحث مهدویت). قم: انتشارات بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود عجل الله تعالی فرجه.